

Seachanges

Raymond Deane

Innéacs

Raymond Deane	87
Cúlra an tSaothair	87
Ceol an Fichiú hAois	89
Struchtúr an tSaothair agus an Tonúlacht	91
Uirlisí	93
Anailís ar an Cheol	94
Ceisteanna ar an Scór	99
Ceisteanna ar an Saothar iomlán	101
Freagraí Samplacha	104
Ceisteanna Ginearálta	105

Raymond Deane

Rugadh Raymond Deane sa bhliain 1953, agus tógadh ar oiléan Acla é, ar chósta iarthar na hÉireann. Ó bhí sé 10 mbliana d'aois chónaigh sé i mBaile Átha Cliath, Basel, Cologne, Berlin, Oldenburg agus i bPáras. Idir 1974 (nuair a fuair sé a chéim ó Choláiste na hOllscoile, BÁC) go dtí 1979 rinne sé staidéar ar an chumadóireacht le Gerald Bennett, Karlheinz Stockhausen agus Isang Yun. Tá sé lonnaithe anois i mBaile Átha Cliath agus oibríonn sé mar chumadóir neamhspleách, pianadóir agus údar. Seinneadh a chuid ceoil ag go leor féilte idirnáisiúnta. Tá a chuid saothar taifeadta faoi lipéidí Black Box agus Marco Polo. Tá sé ina bhall d'Aosdána, acadamh na n-ealaíontóirí cruthaitheacha in Éirinn, ón bhliain 1986.

Tá ceol cumtha aige do cheolfhoireann, grúpaí aireagail (chamber groups) guthanna, córacha agus banna gaoth-uirlisí.

Smaointe ón chumadóir

- *My work embodies contradictions that I don't attempt to overcome: indeed, its character is probably defined by the productive friction of contradictions.*
- *I always try to include in my work all the harmonic possibilities that are available: tonal and atonal.*
- *I like to interrupt atonal textures with a chord-like C major which is instantly recognisable but is on its way to being something else.*
- *Sometimes the defeat of expectation is as important as the fulfilling of it.*
- *The process of dismantling is as important as the construction.*
- *Addition and subtraction can take the place of a traditional development.*
- *I am always transforming things into their opposites.*

Tá na tréithe seo lárnach sa saothar Seachanges.

Cúlra an tSaothair

Tá an cúigread seo bunaithe ar shéis ghairid ar tháinig a ionspioráid chuig an chumadóir ar an trá in Ardtrasna, Co. Shligigh i 1992. Bunaíodh an saothar “The Seagull Dreams of its Shadow” ar an tséis seo. Tógadh an saothar seo as *Birds and Beasts*, sraith do veidhlín agus pianó. Cuireadh an tséis chéanna i gcuimhne dó bliain ina dhiaidh sin, ar thrá in Hautulco i Meicseacó. Bhí an-tionchar ag an chodarsnacht idir an Atlantach liath, ceomhar agus cósta geal, glan an Aigéin Chiúin.

Is féidir amharc ar an saothar seo mar theagmháil idir an dá dhomhan sin, áit a seasann an chuid séiseach don fharraige Atlantach agus na codanna rithimiúla don Aigéan Ciúin.

An Teideal

Tagann an focal Seachanges ó na hathruithe leanúnacha a thagann ar an dá aigéan - Ciúin agus Atlantach - ach fosta ón amhrán “Full fathom five thy father lies” as an dráma *The Tempest* le Shakespeare. San amhrán seo

bíonn Ariel ag smaoineamh ar an athrú a tharlaíonn i ndiaidh an bháis, nuair a athraítear an corp isteach ina choiréal agus péalraí.

Full fathom five my father lies;
Of his bones are coral made;
Those are pearls that were his eyes;
Nothing of him that doth fade,
But doth suffer a sea-change
Into something rich and strange.
Sea-nymphs hourly ring his knell:
Ding-dong.

Hark! Now I hear them, - ding-dong, bell.

Luaitear *Danse Macabre* sa teideal fosta agus léiríonn sé seo go bhfuil níos mó i gceist sa saothar. Tá tionchar láidir Mheicseacó le cluinstitín sa saothar fosta.

Tionchar Mheicseacó

Chuir suim mhuintir Mheicseacó sa bhás an dubh-iontas ar Raymond Deane. Bíonn an bás thart ar na daoine ann an t-am mar gur sochaí bhocht agus fhoiréigeanach go minic í. Ba chosúil magadh faoin bhás le feiceáil gach áit i bhfoirm cnámharlach, an bháis agus pictiúir ghruama. Tá an *Danse Macabre* ina chuid den saothar. Ciallaíonn *Danse Macabre* agus *Totentanz* “damhsa bháis”.

Seinntear cuid mhaith de cheol Mheicseacó ag na *Mariachi* - grúpaí de cheoltóirí sráide a sheinneann an marimba, maracas, guiro agus an giotar. Cé nach n-úsáidtear an giotar sa saothar seo tá éifeacht an ghiotair le cluinstitín sna cordaí a ndéantar plancadh (strumming) orthu ar an dordveidhil agus veidhlín. Tá páirt antábhachtach ag na huirlisí eile sa saothar.

Nuair a bhí Deane i Meicseacó cheannaigh sé veidhlín bídeach dá neacht. Tá ceangal láidir idir na fuaimeanna ar na sreangacha oscailte ar an veidhlín beag seo agus páirt an veidhlín sa saothar; chomh maith leis sin tá ceangal idir na fuaimeanna arda aisteacha gur féidir a fháil ar an veidhlín beag agus an cnámharlach. Bhí deis ag Raymond Deane bualadh le Conlon Nancarrow, ceoltóir agus cumadóir a chónaigh i Meicseacó ar feadh tamaill fhada. Tá cáil air mar gheall ar an chumadóireacht a rinne sé le canóin ghasta. Chum Deane Seachanges in ómós dó.

uilig,
go raibh
damhsa
lárnach
an

Ceol an Fichiú hAois

Sa tréimhse stairiúil seo thug na cumadóirí cúl leis an stíl cheoil a cumadh go dtí seo agus thosaigh siad ag cuartú bealaí úra lena gcuid smaointe a léiriú. Is féidir dhá roinn a dhéanamh de chumadóirí na mblianta 1900 - 1930.

1. **Na Rómánsaithe Nua:** Ba iad seo na cumadóirí a raibh an-mheas acu ar obair Wagner, Brahms agus Liszt agus a mhothaigh go bhféadfaí a thuilleadh forbartha a dhéanamh ar a gcuid modhanna cumadóireachta. Elgar, Scriabin, Schönberg, Sibelius a chum sa stíl seo.
2. **Na Frith-Rómánsaithe:** Bheartaigh Stravinsky, Bartók, agus Hindemith agus a lán eile a bhí ar aon intinn leo briseadh go hiomlán le modhanna cumadóireachta an naoú haois déag. Rinne siad iarracht é seo a bhaint amach trí chomhcheol (armóin), foirmeacha ceoil, ionstraimí agus cúlra liteartha nó pictiúrtha ceoil an naoú haois déag a sheachaint.

Modhanna Nua Cumadóireachta

1. Ioltonúlacht: comhcheol a bhaineann le níos mó ná gléas amháin ag an am céanna.
2. Neamhthonúlacht: Gan gléas ar bith a bheith in úsáid. Bíonn gach nóta ar chomhthábhacht agus mar sin ní bhíonn aon nóta le lárthonúlacht cosúil le doh sa chóras sólfá tonach. Tá codanna de Seachanges neamhthonúil.
3. Micreathonúlacht: Baintear úsáid as scálaí le hidirchéimeanna níos lú ná leath-thon. Fuaimníonn a leithéid “as tíun” dúinne a bhfuil cleachtadh againn ar cheol an Iarthair, mar nach bhfuilimid cleachtaithe leis. Faightear idirchéimeanna níos lú ná leath-thoin i scálaí Oirthearacha agus caithfear uirlisí atá tiúnaithe go speisialta a úsáid chun na hidirchéimeanna seo a fháil ach amháin i gcás na dtéaduirilis a sheinntear le bogha nó a phiocair. Scríobh Alois Haba ceol micreathonúlach ag úsáid ceathrú toin i roinnt dá shaothaor agus séú toin i saothair eile.
4. Cordaí bunaithe ar cheathracha: Sna cordaí a bhfuil cleachtadh againn orthu tréacha a bhíonn i gceist (C - E - G) Anois tá na cordaí déanta suas de 4cha (C - F - B). D’úsáid Debussy cordaí bunaithe ar cheathracha go minic ina chuid ceoil.
5. Córas Srathach: Lean Schönberg(1874 - 1951), Ostarach, stíl na Rómánsaithe Nua ar dtús ach ansin thug sé cúl leis an tonúlacht traidisiúnta agus thug sé isteach an córas Srathach (serial system) nó an tsraith Dhá Nóta Déag (twelve note system). Seo córas ina bhfuil an dá nóta déag (leathon) uilig ar chomhthábhacht. Bhí ar an chumadóir na nótaí seo a eagrú in ord faoi leith (a rogha ord) agus an píosa ceoil a chumadh thart ar na nótaí san ord seo. Is cuma cén ochtach ina seinntear iad nó is féidir iad a sheinm mar chorda nó leo féin, ach bhí ar an chumadóir cloí leis an bhun-ord a leag sé amach dó féin i gcónaí tríd an pháosa. Bhí an stíl seo thar a bheith lóighiciúil agus an-fhoirstineach do roinnt cumadóirí. Bhain Webern agus Berg an-úsáid as an stíl seo chomh maith.

Le déanamh: Bain triail as píosa gairid a chumadh ag baint úsáide as sraith 12 nóta. Is féidir é a scríobh do do rogha uirlis(í). Seinn é nuair atá tú críochnaithe.

6. Srathadh Iomlán (*Total serialisation*). I gcóras srathadh Schönberg rinneadh eagrú srathach ar an tséis amháin ach chuaigh cumadóirí eile (go háirithe Stockhausen, Boulez agus Nono) níos faide ná seo mar go ndearna siad srathadh ar an rithim, ar an chomhcheol, ar na dinimicí agus ar an *timbre*.

7. Ceol Leictreonach: Tá an-chuid forbartha déanta ar cheol leictreonach sa Ghearmáin agus san Iodáil. Sa stiúideo leictreonach, cuireann an cumadóir patrúin fuaime le chéile agus déanann sé iad a thaifeadadh ar théip. Nuair is fuaimeanna nadúrtha iad atá meascáithe le chéile mar seo *Musique Concrète* a ghlaitear ar an toradh. Is féidir an ceol a athrú ar go leor bealaí nuair atá sé taifeadta - is féidir na patrúin a sheinm droim-ar-ais nó ag luasanna éagsúla. Smaoinigh ar bhealaí eile inar féidir na patrúin a chur le chéile.

8. Ceol Seansúil (*Aleatory*): D'fhás an stíl seo mar fhreagra ar an dá stíl thuas. Bhí gach rud leagtha amach nó socrúfa síos roimh ré sa dá stíl sin agus bhí fhios ag an chumadóir go díreach conas mar a d'fhuaimneodh an ceol, díreach cosúil leis an cheol a cumadh leis na céadta bliain roimhe. Le ceol seansúil ní fios conas mar a fhuaimneoidh an ceol roimh ré. John Cage príomh-léiritheoir na stíle seo. Tá an seinnteoir chomh saor agus is féidir leis a bheith chun tobchumadh a dhéanamh (taobh istigh de na teorainneacha atá leagtha síos ag an chumadóir). Sampla amháin de phíosa ceoil sa stíl seo ná "*Imaginary Landscape*" le John Cage áit a bhfuil 12 raidió ag seinm ag an am céanna. Thig leis na seinnteoirí an fhuaim a chur suas nó síos, nó an stáisiún a athrú de réir mar is mian leo. Braitheann an píosa ceoil ar cad atá ar na stáisiúin éagsúla ag an am. Is furasta a aithint nach mbeadh aon dá sheinm den phíosa seo mar an chéanna. Go minic sa stíl seo ní bhacann an cumadóir le nodaireacht traidisiúnta, ach úsáideann sé nodaireacht ghrafach. 4' 33" is teideal do phíosa eile a chum John Cage. Sa phíosa seo níl ann ach seinnteoir amháin ag an phianó, agus suíonn an seinnteoir ag an uirlis ar feadh 4 nóiméad 33 soicind. Ní sheinntear nóta ná ní dhéantar aon fhuaim faoi leith. Ba é an smaoineamh a bhí ag an chumadóir ná gurb é ceol an tsaol nó ceol na beatha féin a bhí le cluinstitín ag an lucht éisteachta. Mar sin b'fhéidir go mbeadh duine amháin ag casachtaí, nó gíoscán ó shuíochán le brath agus ba iad na fuaimeanna seo, meascáithe leis an tost, an t-aonad ceoil ar ar thug an cumadóir 4' 33".

9. Ceol Íosta (*minimal music*) (Íostachas = *minimalism*): Tháinig an stíl seo chun tosaigh go mall sna seascaidí, go speisialta i gceol na Méiriceánach Steve Reich agus Philip Glass. Seinntear pátrúin ostinato (arpéistí nó cordaí-briste, tonúil de ghnáth) arís agus arís agus arís eile. Tá an chuma ar an cheol nach bhfuil dul chun cinn ar bith ann, ach tá mion-athruithe ann a fhágann go bhfuil dul chun cinn ann cé go bhfuil sé amhall. Tagann na smaointe ó cheol na hAfraice agus ón India, rud a léiríonn an tionchar a bhíonn ag cultúir éagsúla an domhain ar a chéile.

Ceann de na prionsabail is tábhachtaí sa cheol nua-aimseartha seo ná gur ceol don intleacht a bhíonn ann go minic. Ó na tréimhsí stairiúla is luaithe bhí an ceol ann don damhsa nó don phléisiúr, don chath nó don chreideamh, nó d'fhreastail an ceol ar spiorad an duine, nó ar a mhothúcháin. Ach i rith an fichiú haois thosaigh an ceol ag freastal ar intinn an duine. Níor léirigh an ceol mothúcháin an chumadóir amháin níos mó ach léirigh sé a smaointe agus éilíonn sé ar an éisteoir a intleacht a úsáid chun tuiscint chearta a fháil ar an cheol. Mar sin le héisteacht le píosa ceoil le Barry, Deane nó cumadóir ar bith eile is gá tuiscint a fháil ar an bhunphrionsabal atá taobh thiar de, ar an mhodh cumadóireachta atá ann agus ar aidhm an chumadóir sa cheol

le fíorluach an cheoil a aithint. Ní leor suí siar agus pléisiúr a bhaint as an cheol níos mó gan dianstaidéar a dhéanamh ar chúla an pháosa, agus go minic ní féidir mórán pléisiúir a bhaint as an cheol nua-aimseartha go dtí go dtuigtear an cúlra sin mar go mbíonn sé neamhthonúil, foiréigeanach, mí-rialta, mearbhalach.

Cumadóirí eile

Michael Tippett	Lutoslawski	Penderecki	P. Maxwell Davies	Ligeti
Birtwhistle	Steve Reich	Philip Glass	John Cage	Xenakis
Boulez	Nono	Stockhausen	Schönberg	Webern
Berg	Messiaen	Stravinsky	Britten	Steve Reich

Cumadóirí Éireannacha

John Buckley	Raymond Deane	Gerald Barry	Brian Boydell	G. Victory
James Wilson	Seoirse Bodley	Joan Trimble	Jane O'Leary	J. Kinsella
Eric Sweeney	Philip Martin	Frank Corcoran		Donnacha Dennehy
Fergus Johnston	Kevin O'Connell	Elaine Agnew	Eibhlis Farrell	Ian Wilson

Struchtúr an tSaothair agus an Tonúlacht

Struchtúr	Barraí	Cur Síos	Troitheán	Foirm
Intreoir	1 - 20	Príomhshéis (GACAC)	G	A
Cuid 1	21 - 45	Príomhshéis agus aisiompú	G	A1
Cuid 2	46 - 68	<i>Tontentanz</i>	Neamhthonúil	B
Droichead	69 - 73	Bunaithe ar <i>Tontentanz</i>	Neamhthonúil	
Cuid 3	74 - 91	Príomhshéis agus aisiompú	D	A2
Cuid 4	92 - 127	<i>Dies Irae</i>	Neamhthonúil	C
Cuid 5	128 - 140	Príomhshéis	Eb	A3
Cuid 6	141 - 174	<i>Tontentanz</i> agus <i>Dies Irae</i>	C ansin A	B1+ C1

Troitheáin

Tá troitheán ag gach cuid (seachas cuid 2, droichead agus cuid 4) a oibríonn mar a bheadh lár-phointe tonúlachta ann. Na nótaí atá ann ná G, (intreoir agus cuid 1), D (cuid 3), C agus A (cuid 6). Roghnaíodh na nótaí seo mar gheall ar na sreangacha oscailte ar an dordveidhil: C, G, D, A. Tá an ceol eastónúil d'aonturas i gcuid 2 agus sa droichead agus tagann an Eb i gcuid 5 aniar aduaidh ar an chluas. Maidin le cuid 5 agus cuid 6 tosaíonn an dá cheann le corda mór (Eb agus C). Is féidir amharc orthu seo mar throitheán nó mar thonúlacht agus bristear síos an dá cheann de réir a chéile.

Tréithe den saothar

- Ceann de na tréithe is láidre sa saothar seo ná na hamchomharthaí a bhíonn de shíor ag athrú, rud a thugann an-saoirse don cheol agus a léiríonn an síor-athrú. Athraítear ó 7/4 go 4/4 go 7/4, go 3/4, 7/4, 5/4 agus ar ais go 7/4 uilig taobh istigh de 11 bharra.

Cuid 1: 7/4, 3/4, 6/4, 4/4, 5/4 agus 6/4

Cuid 2: + droichead uilig in 7/4

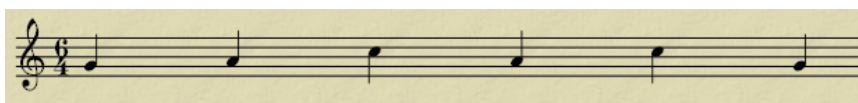
Cuid 3: go hiomlán i 6/4, 3/2

Cuid 4: 7/4, 7/8, 7/4.

Cuid 5: 6/4, 3/2

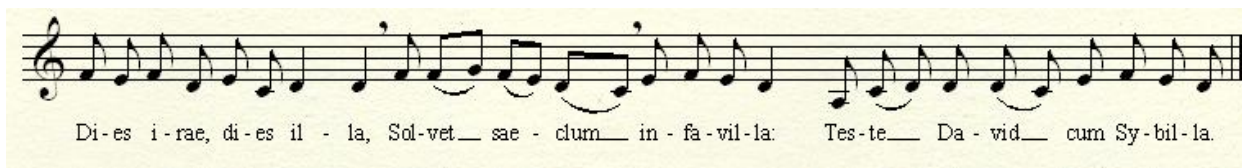
Cuid 6: 7/4 an chuid is mó den am ach athraíonn sé go dtí na hamchomharthaí seo 7/8, 7/4, 7/8, 8/8, 10/8, 6/4 agus 12/8 ag críochnú in 7/4.

- Chomh maith leis sin bíonn athruithe sa luas ag tús na gcodanna éagsúla, idir croisín = 80 agus croisín = 120.
- Úsáidtear prionsabal an dealaithe (nó giorrúchán) sa saothar. Is é an chiall atá leis seo ná go seinntear móitíf nó ábhar ceoil go hiomlán ar dtús, agus de réir a chéile baintear nóta amháin de go dtí nach bhfuil fágtha ach nóta amháin (m. sh. páirteanna an veidhlín agus dordveidhil ó bharraí 27 - 34, nuair a sheinntear séis 6-nóta, ansin 5 nóta, 4 nóta, 3 nóta, 2 nóta agus ar deireadh nóta amháin. Úsáidtear prionsabal an tsuimithe fosta m.sh. barraí 128 - 134 áit a dtosaíonn an pianó le corda amháin agus cuirtear leis go dtí go bhfuil 6 chorda sa tsraith.
- Tá an ceol uilig bunaithe ar chroí 3-nóta. G, A, C nó na hidirchéimeanna seo ag tosnú ar nóta eile nó seinnte bun os cionn (G, F, D). Tá an phríomhshéis bunaithe ar na nótaí seo:

- Braitheann forbairt i ngach cuid den saothar ar phrionsabal an bhriseadh síos. I gceol Berlioz agus Mozart bhí leathnú ar na téamaí, ach ní mar seo do Deane sa saothar seo. Cruthaítear uigeacht, atmaisféar agus tréithe ceoil áirithe ag tús gach coda. De réir a chéile bristear síos ar an uigeacht, ar an atmaisféar agus athraítear na tréithe ceoil (éiríonn an rithim níos tábhachtaí, nó imíonn an tséis, éiríonn an rithim níos rialta, nó níos mírialta agus araile).
- Is ceol sa stíl chantaireacht Gréagórach atá i gceist leis an *Dies Irae* (Lá na Cinniúna). Is iomann Laidine é, agus creidtear gur chum Tomás Celano é sa 13ú céad. Déanann na focail cur síos ar Lá na Cinniúna nuair a shábhálfar anamnacha na ndaoine maithe, agus nuair a daorfar chun Ifrinn iad siúd

nach raibh maith. “Lá na Cinniúna, an lá sin athróidh an domhan iomlán ina luaithreach, mar a thuar Dáibhidh agus an Sibyl.”

Uirlisí

Baintear úsáid iomlán as na huirlisí uilig. Seinntear na téaduirlisí ar bhealaí nua-aimseartha agus éagsúla.

Faightear réimse iomlán fuaimeanna as na cnag-uirlisí.

Fliúiteog (piccolo) agus feadóg mhór in G (uirlis atá an-neamhghnáthach)

Pianó

Veidhlín

Dordveidhil

Cnag uirlisí: Tá an bhéim sa saothar seo ar na cnaguirlisí. Tugtar cur síos ar na cinn a úsáidtear sa saothar anseo thíos.

Ciombail: Gnáthuirlis cheolfhoirme gur féidir iad a bhualadh le chéile, nó iad a bhualadh, a chreathadh nó gliogarnach a dhéanamh le cineálacha éagsúla bataí. (*Pictiúr de chiombal crochta le Stephan Czuratis*)

Dord-druma: Níl aon airde ag an druma seo a bhuaitear le bata-druma.

Crotales: Ciombail bhéideacha le hairde, iad déanta as práis nó umha. Is féidir iad a bhualadh taobh le taobh nó le bata. Is féidir ciombail ársa a thabhairt orthu fosta. (*Pictiúr de ghlocainpíl agus crotales ar a bharr le Gregory Maxwell*)

Guiro: Gourd mór. Déantar an fhuaim trí bhata a scríobadh thar eangacha gearrtha isteach ann. Tá an guiro nua-aimseartha sa phictiúr déanta as snáithínghloine (*fibreglass*)

Gang: De ghnáth, buailtear le bata-druma bog é. Tá gang ina thrádmharc don Rank Organisation agus is minic go mbíonn sé le feiceáil i bhfógra sa phictiúrlann.

Marimba: Cineál xylophone le barraí adhmaid, tá fuaim shéimh aige. Coitianta i Meicseacó, agus i Meiriceá Láir agus Theas.

Maracas: Gourd nach bhfuil lár, é líonta le síolta tirime, pónairí nó eile. De ghnáth seinntear níos mó ná ceann amháin le chéile. Déantar gliogarnach leo nuair a chreathtar iad. Úsáidtear mar uirlis í i mbanna damhsa i Meicseacó agus i Meirceá Láir agus Theas.

Tambóirín: Druma beag le fáinní miotail ag an taobh. Is féidir é seo a bhualadh nó a chreathadh.

Bata Báistí: Píosa fada adhmaid gan lár, áit a gcuirtear síolta a thugann fuaim bhog cosúil le báisteac nuair a rothlaítear suas agus síos é.

Téarmaíocht Uirlise

<i>Arco</i>	seinn na téaduirilísí leis an bhogha
<i>Col legno battuto</i>	buailtear an sreang le hadhmad an bhogha
<i>Flag</i>	flageolet, seinn an armónaic
<i>Glissando</i>	Ag sleamhnú suas nó síos sreang ar an veidhlín nó ar an dordveidhil
<i>L.V.</i>	<i>laissez vibrer</i> , lig don uirlis creathadh - ná stop an fhuaim
<i>Loco</i>	ag an ghnáth-airde (ceallann sé ordú suas nó síos 8ch)
<i>Pizzicato</i>	stoitheadh
<i>Sul ponticello</i>	seinn leis an bhogha ar (nó díreach in aice leis) an droichead
<i>Strum</i>	Plancadh. Díreach cosúil le giotar
<i>S.T. (sul tasto)</i>	seinn leis an bhogha ar mhéarchlár na huirlise
<i>Quasi S.T.</i>	cóir a bheith (beagnach) ar an mhéarchlár
<i>S.V. (senza vibrato)</i>	gan vibrato
◇ (ar bharr nóta)	seinn armónaic ar an nóta sin
+ (ar bharr nóta)	seinn pizzicato leis an lámh chlé.
Barra 52 vln	Seinn leis an bhogha ar an taobh eile den droichead
<i>arco</i> ◇	Seinn bogha an veidhlín nó dordveidhlín go gasta ar thaobh an siombail le fuaimanna cosúil le armónaic a fháil.

Bata Báistí~~~~~ bata báistí le crescendo, decrescendo agus ag imeacht ar fad.

Anailís ar an Cheol

Intreoir (barraí 1 – 20)

Sa chuid seo cuirtear an croí 3-nóta G, A, C i láthair. Tá an saothar iomlán bunaithe ar an chroí seo. Tugtar “ceall” air chomh maith, agus ‘séard atá i gceist ná trí nóta a ndéantar forbairt orthu leis an tséis a bhunadh air tríd an saothar ar fad.

b.1 Seinntear G ar an phianó ar dtús, agus ansin ar na crotales; seinntear an nóta A i mbarra 5 mar armónaic ar an veidhlín agus ar na crotales chomh maith. Seinntear an tríú nóta den chroí C, i mbarra 6 ar an fhliúiteog. Tugtar aontacht don ghiota séise seo nuair a sheinntear na trí nóta seo le chéile i mbarra 8. Tá fuaim ghéar le huigeacht thanaí ann go dtí seo sa cheol.

- b.15 Tagann uigeacht nua isteach i mbarra 15 nuair a sheinneann an dordveidhil nóta íseal G pizzicato.
- b.17 Leantar leis an athrú san uigeacht le cordaí airpéitsithe ar an phianó bunaithe ar na nótaí G, F, D (nó an croí 3-nóta aisiompaithe) agus tagann an gang agus na maracas isteach sa bharra céanna.
- b.18 Cloistear an dord druma den chéad uair anseo agus tagann an tambóirín agus na ciombail isteach de réir a chéile ina dhiaidh.
- b.20 Seinneann an veidhlín rithim mhíshocair le hadhmad an bhogha agus cuireann an chríoch mhíshocair seo deireadh leis an chéad chuid den fhoirm.

Cuid 1 (barraí 21 – 45) Príomhshéis agus Aisiompú

- b.21 Cloistear an phríomhshéis den chéad uair in armónaic ar an dordveidhil. Tá sé aisiompaithe. Tá an uigeacht an-éadrom le tionlacan ar veidhlín (glissando in armónaic bunaithe ar chorda G7) agus ar na ciombail (fuaim cosúil le harmónaic) agus i mbarra 22 cleitirtheangú (flutter tonguing) ar an fheadóg mhór. Tugann an pianó tionlacan le nótaí an-chiúin agus íseal, seinnte go tirim.
- b.23 Tosaíonn an fheadóg mhór ag seinm tríleach le hathruithe móra sna dinimicí. Leanann na huirlisí eile ar aghaidh leis an rud céanna a bhí acu go dtí seo.
- b.25 Tagann an marimba isteach le sraith nótaí an-tapaidh fhad is go seinneann an pianó agus na maracas tionlacan rithimiúil. Tagann an fheadóg mhór isteach le cornóta agus le cleitirtheangú chomh maith.
- b.27 Cloisimid an phríomhshéis den chéad uair ar an veidhlín, leis an aisiompú seinnte ar an dordveidhil ag an am céanna. Tá an dá cheann bunaithe ar G, agus tá fuaim mhódúil uathu.

b.28 Tosaíonn rithim rialta ar na maracas agus ar an fheadóg mhór le decrescendo ar gach ceithre leathchamán. Éiríonn an pátrún rithime seo níos tábhachtaí níos maille sa saothar sa Danse Macabre. Ag an am céanna go mbíonn an rialtacht rithime seo le cloisteáil den chéad uair, seinneann an pianó nótaí fada marthannacha agus cuirtear tús le dealú den chéad uair sna téaduirilísí. Séard atá i gceist leis seo ná go mbaintear nóta amháin den phríomhshéis an dara huair a seinntear í, agus ansin baintear nóta eile de an tríú huair, agus mar sin de go dtí nach bhfuil ann ach nóta amháin. Scartar gach seinm den phríomhshéis le poncaíocht nóta pizzicato ar an dordveidhil.

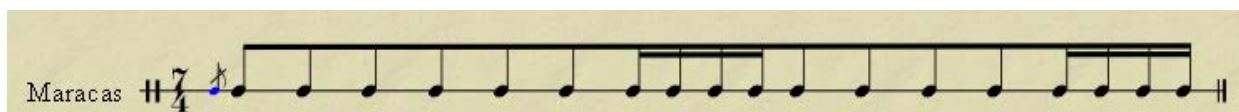

- b.34-36: Seinntear cordaí airpéitsithe ag dul síos ar an phianó.
- b.37: Seinntear an phríomhshéis iomlán aisiompaithe le dealú ar an fhliúiteog. Ag an am céanna seinntear é gan a bheith aisiompaithe ar an marimba. Seinneann na crotales séis 4 nóta i mb.37, agus ina dhiaidh sin seinneann siad na ceithre nóta sin leathnaithe amach go rithimiúil thar 6 bharra, agus an tséis 4 nóta aisiompaithe arís i mb.44. Éiríonn an rithim níos tábhachtaí sna téaduirilísí, agus iad ag seinm stopanna dúbailte le hadhmad an bhogha, le rithim ceithre chamán. Cruthaíonn sé seo míshocracht agus tugann sé le fios go bhfuil athrú ag teacht. Ar an phianó, seinntear an phríomhshéis díchumtha (*distorted*) le dealú.
- b.44: Tagann an rithim chun tosaigh go mór agus éiríonn an uigeacht níos dlúithe. Tagann na maracas chun cinn go leanúnach i mbarra 45 agus is léir go bhfuil an atmaisféar a bhí cruthaithe ag tús an choda seo go hiomlán briste síos anois. Fógraíonn an briseadh síos seo deireadh an choda.

Cuid 2: (Barraí 46 – 68) Totentanz

b.46 Tosaíonn an damhsa le barra amháin de tremolo ar na maracas. Ní sheinneann aon uirlis le hairde.

b.47 Cuireann na maracas rithim an *danse macabre* i láthair.

b.48 Tagann an pianó isteach le díchorda ar an chéad bhuille den bharra. Tógann an veidhlín rithim an *danse macabre*, ag seinm idirchéim de chúigeach ar bhealach garbh. Nuair a thagann an guiro isteach leis an rithim le fuaim gharbh ghéar tosaíonn an veidhlín ag sleamhnú suas, ag seinm cúigeacha i rithim an *danse macabre* i gcónaí. Éiríonn an uigeacht níos dlúithe nuair a sheinneann an dordveidhil cordaí pizzicato, seinneann an pianó cúigeacha chomh maith agus seinneann an veidhlín leis an bhogha ar an taobh eile den droichead. Cruthaíonn na fuaimeanna seo ar fad le chéile fuaim gharbh, ghéar, láidir, foiréigeanach a fhásann de réir a chéile le crescendo agus níos mó nótaí ar an phianó i mbarra 54.

b.55 Seinneann an fhliúiteog rithim an *danse macabre* ar nóta an-ard ar fad, agus seinneann an marimba cordaí sa rithim chéanna. Éiríonn an ceol níos géire, níos airde, níos práinní go dtí go seinntear tremolo ar gach uirlis le chéile i mbarraí 60 agus 61.

b.62 Sos tobann ar gach uirlis.

b.63 Tosaíonn gach uirlis le chéile arís, ach stopann siad chomh tobann céanna i mbarra 64. Faoin am seo tá práinne an cheoil cailte de bharr an dá stop.

b.65 Le tionlacan ón fhliúiteog, marimba, veidhlín agus dordveidhil seinneann an pianó an phríomhshéis agus an aisiompú le chéile i gcroisíní i bhfoirm dealaithe, gan stad.

b.68 Athrú san uigeacht a fhógraíonn go bhfuil ceol nua ag teacht. Seinneann an fhliúiteog, an veidhlín agus an dordveidhil scála síos go crómatach fhad is go seinneann an pianó díchordaí.

Barraí 69 – 73 Droichead

Seinneann na maracas rithim an *danse macabre* le cordaí béimnithe ar an phianó agus glissando seinnte tremolo ar an dordveidhil. Leanann an veidhlín leis seo agus athraíonn an dordveidhil go dtí cordaí stoite (pizzicato). Déanann an veidhlín aithris ar na cordaí seo agus cuireann crescendo ar na ciombail in iúl go bhfuil athrú mór ag teacht. Athraíonn na téaduirisí go fuaim lag draíochtúil nuair a sheinneann siad ar mhéarchlár na n-uirlisí i mbarra 73.

Cuid 3 Barraí 74 – 91 Príomhshéis

b.74 Seinntear an phríomhshéis agus an aisiompú go ciúin mall ar an veidhlín agus ar an dordveidhil le tionlacan ó chordaí marthannacha seinnte go láidir ar an phianó. Tá mothú dorcha bagarthach ann le go leor ag tarlú sa chúlra.

b.76 Tagann cuntrashéis isteach ar an fheadóg mhór. Tá sé seo cosúil le cuntrashéis shaor nó le caidéinse ar bhealach, ach tá sé bunaithe ar an chroí 3-nóta atá aisiompaithe, díchumtha agus athraithe i ngléas. Tá na nótbhraislí (cordaí dlútha) ar an phianó bunaithe go garbh ar an chroí 3-nóta chomh maith.

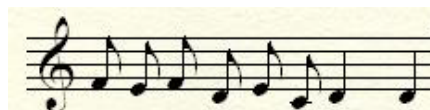
b.83-84 Seinneann an fheadóg mhór frása suas agus anuas, rud a fhógraíonn teacht isteach an bhata báistí den chéad uair. Tugann an uirlis seo fuaim dhraíochtach don cheol agus éiríonn an mothú níos éadroime dá bharr.

b.85 Bata báistí. Cordaí seinnte ar an phianó, 9 nóta ar dtús ansin 8 nóta, 7 nóta (b. 86) síos go dtí 4 nóta i mbarra 87.

b.88 Go tobann pléascann an phríomhshéis isteach ar an phianó seinnte fortissimo agus ag an am céanna seinneann an fheadóg mhór *fff*. Seinntear an phríomhshéis díchumtha tremolo agus *glissando* ar an veidhlín agus an phríomhshéis aisiompaithe tremolo agus *glissando* ar an dordveidhil, le dinimic *ff* ar an dá théaduirlis i bhfoirm dealaithe. Tugann sé seo an ceol go deireadh an choda i mb.91.

Cuid 4 barraí 92 – 127 Dies Irae

Tá an ceol seo bunaithe ar idirchéimeanna den déach agus tréach, agus ar an chéad fhrása den iomann Laidine “Dies Irae”.

Seinneann an veidhlín déacha athsheinnte le tús a chur leis an chuid nua.

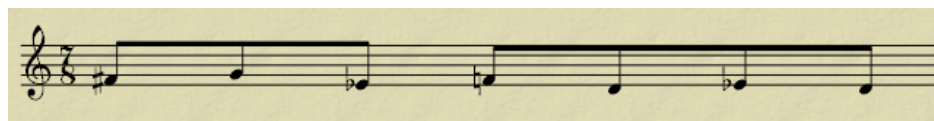
b.93 Cloistear canóin idir marimba agus veidhlín, tá sé

bunaithe ar an dies irae seinnte bunoscionn, agus tá ceol an dies irae gaolta leis an chroí 3-nóta chomh maith. Ansin sa chéad bharr eile seinntear an ceol céanna droim ar ais.

Ina dhiaidh seo

seinntear ceol atá

bunaithe ar an dies

irae ach le hord na nótaí athraithe agus le cuid de na hidirchéimeanna bunoscionn. Tugann an guiro poncaíocht don cheol.

b.99 Tagann an dies irae isteach i 5cha ar an dordveidhil fhad is a leanann an marimba agus veidhlín ar aghaidh leis an chanóin.

b.106: Dies irae i 5cha ar an dordveidhil arís ach le tionlacan nua ar an fhliúiteog bunaithe ar déacha agus tréacha seinnte an-ard ar fad. Is díchumadh é seo ar an dara frása den Dies Irae.

b.109 Tagann an pianó isteach le canóin idir an lámh dheas agus an lámh chlé, bunaithe ar an cheol céanna a sheinn an veidhlín agus marimba. Seinntear an chanóin ag an chúigeach – ciallaíonn sé seo go bhfuil an dara páirt 5ch níos ísle ná an chéad pháirt. Críochnaíonn sé seo i mb.112.

b.113 Seinneann an dordveidhil ceol an dies irae i 5cha le hatmaisféar an-difriúil. Seinntear an bogha ar an droichead rud a thugann fuaim an-éadrom, agus seinntear tremolo agus le *glissando* agus é seo ar fad ag dinimic *fff*. Seinneann an fhliúiteog ag an am céanna.

b.114 Seinneann an marimba agus an veidhlín an dara frása den dies irae i gcúigeacha, leis an veidhlín ag seinm tremolo, *glissando* agus ar an droichead (mar a sheinn an dordveidhil)

b.115 Tagann an pianó isteach le díchordaí láidre, béimnithe, le rithim an-rialta.

b.117 Ón phointe seo ar aghaidh bristear síos ceol an dies irae le hathruithe sa rithim agus san uigeacht. Seinntear leagan den dies irae atá cosúil le máirseáil i b.117 agus leantar leis an dara frása i mb.119 le

hathruithe tobanna sna dinimicí ó *p* go *subito fff* sa fhliúiteog agus marbima agus athrú ó *pp* go *subito fff* sa phianó agus ó *p* go *sffz* sna téaduirlisí. Athsheinntear an croí 3-nóta (sa chás seo is Bb, A agus G# atá i gceist) sa dordveidhil agus baintear nóta de go dtí nach bhfuil fágtha ach G, le A seinnte pizzicato faoi bharra 124.

b.121 Tosaíonn atmaisféar an cheoil ag athrú, ag tuar a bhfuil le teacht agus ag tabhairt macalla ar an mhéid a chuaigh roimhe. Seinntear an croí 3-nóta ar an marimba, laghdaithe agus aisiompaithe go Bb, Ab, G le freagra ón veidhlín agus freagra eile ón pianó (b.123)

b.125 Tagann rithim na n-uirlisí ar fad le chéile le leaganacha éagsúla den chroí 3-nóta taobh istigh d'idirchéimeanna den 2ch agus 3ch.

Cuid 5 Barraí 128 – 140 Príomhshéis

Tá an chuid seo cosúil le dísead don fheadóg mhór agus pianó le chéile. Tá sé bunaithe go garbh ar thonúlacht Eb mór ag an tús le luas níos maille, agus gluaiseann na páirteanna níos maille mar go mbíonn nótaí níos faide in úsáid.

b.128 Seinneann an fheadóg mhór an phríomhshéis i 6 fhrása le 6 nóta síos go dtí aon nóta – G a mhaireann trí bharra. Ag an am céanna seinneann an pianó frása 6-bharra ag tosnú le nóta amháin (Eb) agus ag cur nóta amháin leis an fhrása gach uair, agus tá 7 nóta aige faoi bharra 134. Ag an am céanna tá an croí 3-nóta á sheinm mar chorda ag an marimba. Seinneann an ciombal agus an gang chomh maith, agus seinneann an veidhlín séacha i dtríphléadaigh.

b.134 Tagann an dordveidhil isteach le nótaí seinnte thar an droichead agus i mb.135 seinneann sé rithim an *danse macabre*.

b.136 De réir a chéile tagann níos mó nótaí isteach, bristear síos fuaim an Eb agus tugann na dinimicí láidre athrú mothaithe isteach chomh maith. Is cosúil go mbíonn rithim an *danse macabre* ag bualadh ar an doras.

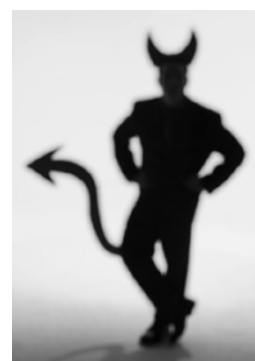
Cuid 6 Barraí 141 – 174 Totentanz agus Dies Irae

Tá an chuid seo bunaithe ag an tús ar thonúlacht C mór, leis an chorda sin á sheinm go leanúnach ar na téaduirlisí i rithim an *danse macabre*. Tá an t-atmaisféar athraithe arís, le mothú i bhfad níos práinní, níos gnóthaí agus níos láidre ann. Bíonn cordaí ann anois is arís ar phianó agus marimba.

b.144 Tosaíonn an fheadóg mhór le ceol atá cosúil leis an chanóin i mbarra 93 ach leanann sé ar aghaidh le ceol saor sa stíl chéanna. Tá codarsnacht le mothú idir rithim rialta na dtéaduirlisí agus ceol na feadóige móire, chomh maith le cordaí mírialta ar phianó agus marimba.

b.150 Éiríonn rithim na gcordaí ar phianó agus marimba níos rialta agus go tobann seinntear corda difriúil ar na téaduirlisí (G#, A, D agus E) agus ag an am céanna athraíonn ceol na feadóige.

b.151 Tagann corda C mór ar ais ach i ndiaidh 6 bhuille athraíonn sé arís. Éiríonn na dinimicí níos láidre agus níos géire (*sffz*)

b.154 Cloistear frásaí gearra athsheinnte, agus cordaí ar na téaduirilísí le sosanna anois is arís. Seinneann na téaduirilísí an-chóngarach don droichead agus iad ag éirí níos láidre de réir a chéile.

b.155 Tagann an ciombal agus an dord druma isteach le nótaí béimnithe. Éiríonn an fheadóg mhór níos airde agus níos láidre.

b.157 Buaicphointe an cheoil le dinimic *ffff* ar an fheadóg mhór, cordaí plantha (strummed) ar an veidhlín agus nóta fada marthannach ar an ghang. Athsheinntear ceol an totentanz i mbarraí 157 – 162 (tagairt do bharraí 54 – 59).

b.163 Stadann an meascán fuaim agus go tobann tagann an marimba, pianó agus veidhlín le chéile ar aon-nóta A, le rithimí éagsúla.

b.164 Filleann an ceol ar an fhuaim láidir, práinneach ar feadh dhá bharra.

b.166 Tagann an aon-nóta ar ais agus i ndiaidh barra amháin tosaíonn na maracas. Idir seo agus deireadh an pháosa titeann na huirlísí le hairde amach agus tagann tuilleadh maracas isteach.

b.174 Tá aontacht agus aontas ar fáil ar deireadh le gach uirlis ag seinm sa rithim chéanna leis an uigeacht chéanna (maracas), an dinimic chéanna agus leis an aontacht seo tagann réiteach ar an cheol. Níl aon deireadh cinnte leis an pháosa ach éiríonn an ceol níos ciúine agus níos ciúine go dtí go stopann sé. Tá suaimhneas le fáil san aontacht agus níl gá le tuilleadh.

Ceisteanna ar an Scór

Amharc ar an chéad leathanach den scór agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

1. Cén idirchéim atá idir an chéad dá nóta a sheinntear?
2. Cén idirchéim atá idir an chéad nóta a sheinntear agus an dara nóta a sheinneann na crotales?
3. Déan cur síos ar an difear san uigeacht/*timbre* idir an chéad nóta ar an phianó agus an chéad nóta ar na crotales.
4. Ní sheinntear ach 3 nóta ar an chéad leathanach ar fad, céard iad?
5. Cén uirlis is láidre/géire ar an leathanach seo?
6. Athraítear an uigeacht nuair a thagann an dordveidhil isteach, cén dóigh?
7. Cad a thugtar ar an dóigh ina seinntear an dordveidhil ag bun an leathanaigh?
8. Cén spionn/mothú atá ag an cheol ar an chéad leathanach, i do bharúil? Cuir fáth le do fhreagra.
9. Déan cur síos ar na dinimicí ar an chéad leathanach.
10. Scríobh nóta faoi na ham-chomharthaí ar an chéad leathanach agus an tionchar atá aige seo ar an cheol.

Amharc ar an dara leathanach den scór agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

1. Ainmnigh na nótaí uilig a sheinntear i mbarra 13.
2. Tá an saothar ar fad bunaithe ar na nótaí seo, ainmnigh na huirlísí uilig a sheinneann na nótaí seo go dtí an pointe seo sa cheol.
3. Tagann athrú mór ar an uigeacht i mbarra 15, cén t-athrú é sin?

4. Cén nóta a sheinntear ar an phianó ag deireadh bharrá 15?
5. Cén fáth go bhfuil sé seo neamhghnáthach i gcomhthéacs a bhfuil cloiste go dtí seo?
6. Ullmhaíonn an dá rud seo an éisteoir don athrú mór a thagann ar an cheol i mbarra 17 agus ina dhiaidh, ainmnigh trí athrú a thagann ar an cheol ag an pointe sin.
7. Cén nóta is coitianta idir na huirlisí uilig i mbarraí 17/18?
8. Cén éifeacht a bhaineann le fuaim na maracas nuair a thagann siad isteach?
9. Míne na treoracha seo a leanas:
 - i. flag
 - ii. *l.v.*
 - iii. *sf*
 - iv. *15ma*
 - v. *pizz +*
 - vi. *fff*
10. Míne prionsabal an tsuimithe (suimiú) mar atá sé feicthe sa saothar go dtí an pointe seo.

Oscail an scór ar leathanaigh 10 agus 11. Freagair na ceisteanna seo a leanas bunaithe ar na leathanaigh sin.

1. Cén chiall atá leis na línte idir na nótaí a sheinneann an veidhlín i mbarra 50?
2. Cén chiall atá leis an fhocal “*sim*” sa bharrá céanna?
3. Míne na nótaí a sheinneann an veidhlín ag deireadh barra 51 agus i mbarra 52.
4. Míne an focal “arco” (dordveidhil b. 52)
5. Cad air a bhfuil na nótaí a sheinneann an pianó i mbarra 52 bunaithe?
6. Cén tábhacht a bhaineann leis an rithim a sheinntear ar na huirlisí uilig i mbarraí 50 - 53? Cén t-ainm a thugtar air?
7. Déan cur síos ar an uirlis an marimba. Cén tír ina bhfuil sé an-choitianta?
8. Déan cur síos ar pháirt an veidhlín sa dá leathanach seo.
9. Cén eochair (*clef*) atá in úsáid ag an dordveidhil i mbarraí 54 agus 55? Míne.
10. Cad is brí leis an fhocal “*sec*” atá le fáil i bpáirt an phianó i mbarra 53?

Oscail an scór ar leathanach 20 agus 21. Freagair na ceisteanna seo a leanas bunaithe ar na leathanaigh sin.

1. Cén luach atá ar na nótaí a sheinneann an fheadóg mhór i mbarra 86?
2. Déan cur síos ar an dara uirlis síos sa scór agus ar an dóigh ina seinntear an uirlis sin.
3. Déan cur síos ar pháirt an phianó i mbarraí 86, 87 agus ar an chéad chroisín de bharrá 88. Cén tábhacht a bhaineann leis na cordaí a sheinntear ar an phianó sna barraí seo?
4. Cén bhaint atá idir an pháirt don phianó agus an pháirt do na téaduirilísí i mbarraí 88 - 91?

5. Cén luach atá ar na nótaí a sheinneann na téaduirilísí sna barraí seo, agus cén t-ainm atá ar na nótaí seo?
6. Cén t-am-chomhartha atá ann idir barraí 86 agus 90?
7. Míniú croisín = 120 i mbarra 92
8. Míniú loco (barra 92)
9. Cén tséis a thagann isteach i mbarra 93?
10. Cén teicníocht chumadóireachta atá le cluinstitín idir barraí 93 agus 96?

Oscail an scór ar leathanaigh 42 agus 43. Freagair na ceisteanna seo a leanas bunaithe ar na leathanaigh sin.

1. Cén t-am-chomhartha atá i bhfeidhm i mbarra 165?
2. Cad is brí leis an am-chomhartha 7/8?
3. Cé mhéad seinnteoir atá sa saothar seo?
4. Cé mhéad acu seo a bhfuil maracas acu?
5. Cén dearcadh atá ag an chumadóir i leith dheireadh an phíosá?
6. Cén nóta deireanach a sheinntear sa phíosá (nóta le hairde)?
7. Míniú na ham-chomharthaí seo a leanas atá le fáil ar an dá leathanach seo. Abair cén dóigh a bhfuil na buillí grúpáilte le chéile i ngach cás. 8/8; 10/8; 12/8; 6/4; 7/4.
8. Cad é do bharúil den phíosá ceoil seo? Cuir fáth le do fhreagra. Luaigh rud amháin a thaitníonn leat agus rud amháin nach maith leat faoin phíosá.
9. Míniú “*molto*”
10. Míniú “*sempre*”

Ceisteanna ar an saothar iomlán

Tá na ceisteanna seo a leanas bunaithe ar an saothar iomlán. Is freagraí fada atá ag teastáil sa chéad chúig cheist.

1. Déan cur síos ar an dóigh ina n-úsáideann Deane an tséis leis an saothar seo a chumadh.
2. Déan cur síos ar thábhacht na rithime sa saothar seo.
3. Déan cur síos ar an chomhcheol a úsáidtear sa cheol seo, agus ar an dóigh ina bhfuil na cordaí curtha le chéile.
4. Déan cur síos ar an uigeacht mar atá sé sa saothar.
5. Déan cur síos ar na mothúcháin éagsúla atá léirithe sa saothar seo.
6. Míniú an dies irae.
7. Míniú Rithim an Damhsa Macabre.
8. Cad is brí le *Totentanz*?
9. Ainmnigh píosa ceoil eile a dhéanann tagairt don bhás.

10. Lón isteach an tábla seo a leanas bunaithe ar an saothar “Seachanges”.

Cuid	Barraí	Ainm	Séiseanna	Uigeacht/Rithim
Cuid 1				
Cuid 2				
Cuid 3				
Cuid 4				
Cuid 5				
Cuid 6				

11. Míneigh na focail seo a leanas a tógadh as an scór:

i. Sempre	ix. loco
ii. Simile	x. gliss
iii. <i>fff</i>	xi. 8ba
iv. Molto	xii. arco
v. leathlán le dhá phonc	xiii. sul pont
vi. 6/4	xiv. l.v.
vii. 15ma	xv. subito
viii. 8va	xvi. meno ped

xvii. pizz+

xviii. martellato secco

xix. *sffz*

xx. non troppo

xxi. sul tasto

xxii. *senza vib*

xxiii. con ped

xxiv. col legno batt

xxv. armónaic

12. Déan comparáid idir na téamaí éagsúla sa phíosá faoi na cinnteidil seo a leanas:

	Príomh-shéis	Damhsa Macabre	Dies Irae
Séis			
Rithim			
Uigeacht			
Am-chomharthaí			
Uirlisí			

Freagraí Samplacha

1. Déan cur síos ar an dóigh ina n-úsáideann Deane an tséis leis an saothar seo a chumadh.

Tá an tséis sa saothar seo bunaithe ar chroí 3-nóta: G, A, C. Ciallaíonn sé sin go bhfuil gach séis atá le fáil ann bunaithe ar na nótaí seo go díreach mar atá siad nó díchumtha (leis na hidirchéimeanna athraithe) nó aisiompaithe. Chomh maith leis sin, úsáideann sé prionsabal an dealaithe (dealú) agus prionsabal an tsuimithe (suimiú). Feictear dealú sa saothar nuair a thosaíonn an ceol le séis 6 nóta agus de réir a chéile baintear nóta amháin de le séis 5, 4, 3, 2, 1 nóta a dhéanamh. Nuair a chuirtear seo uilig le chéile tugtar an phríomh-shéis air. A mhalairt atá i gceist le suimiú – tosaítear le nóta amháin agus cuirtear nóta breise leis gach uair le séis 6 nóta a dhéanamh ar deireadh. Úsáideann sé séis eile fosta, an Dies Irae. Ciallaíonn sé seo Lá na Cinniúna, ach is cuid é d’Aifreann na Marbh. Tá séis faoi leith ann tógtha ón Chantaireacht Ghréagórach, agus úsáidtear é go forleathan ag cumadóirí éagsúla. Is é seo an ceann atá i gceist anseo ag Deane. Tá baint idir an Dies Irae agus an croí 3-nóta, mar go bhfuil na hidirchéimeanna céanna ann (le nótaí breise sa Dies Irae fosta).

2. Déan cur síos ar thábhacht na rithime sa saothar seo.

Ainneoin nach bhfuil prionsabail nua-aimseartha ar bith cosúil le suimiú ná dealú in úsáid leis an rithim mar atá leis an tséis, mar sin féin tá an rithim an-mhí-rialta. Cruthaítear an mhíriltacht seo tríd an am-chomhartha a athrú go mion-minic tríd an saothar. Tarlaíonn sé seo 7 n-uaire sa chéad 11 bharr. Chomh maith leis sin tá sé deacair buille a aimsiú sa chéad chuid mar gheall ar an luas a bheith chomh mall agus sosanna fada a bheith idir nótaí fada. I gcodarsnacht leis seo tá an rithim a bhaineann le damhsa an bháis an-láidir ar fad agus an-rialta. Úsáidtear an-chuid cnag-uirlisí sa saothar, rud a chuireann go mór le tábhacht na rithime, agus ag an deireadh is ag an rithim atá an lámh in uachtar nuair a chríochnaíonn an ceol le fuaim na maracas amháin.

3. Déan cur síos ar an chomhcheol a úsáidtear sa cheol seo, agus ar an dóigh ina bhfuil na cordaí curtha le chéile.

Tá meascán sa saothar seo de cheol atá tonúil, neamhthónúil agus módúil. Tá fuaim mhódúil ag baint leis an phríomhshéis, agus bíonn codanna éagsúla den saothar bunaithe ar nóta troitheánach (G, D, A agus Eb) rud a fhágann nach bhfuil an ceol go hiomlán tonúil ná neamhthónúil. Tá cuid 6 bunaithe ar chorda C mór - rud a sheasann amach go mór mar tagann sé gan choinne, i saothar nach bhfuil aon chuid eile de bunaithe ar chorda mór ná mion. Tá cuid 2 agus an droichead chomh maith le cuid 4 neamhthónúil. Go mion minic tríd an pháosa úsáidtear cordaí atá bunaithe ar an chroí 3-nóta nó ar an chroí sin dí-chumtha.

4. Déan cur síos ar an uigeacht mar atá sé sa saothar.

Tá an-chodarsnacht le cluinstitín san uigeacht ag amantaí éagsúla i rith an pháosa seo. Bíonn codanna faoi leith ann ina bhfuil an bhéim ar an tséis, agus seasann sé seo don Atlantach, agus na codanna rithimiúla don Aigéan Ciúin. San intreoir tá an uigeacht an-éadrom, tanaí, le réimse an-ard ann. De réir a chéile fásann an uigeacht agus an fhuaim, tagann níos mó uirlisí isteach agus éiríonn an ceol níos saibhre, níos dlúithe, níos iomláine. I gcuid 2, Totentanz tá uigeacht an-saibhir, lán, géar ann nuair atá na huirlisí uilig ag seinm rithim

an Totentanz, go gasta, go fiáin agus go géar. I dtreo dheireadh an phíosca éiríonn an uigeacht níos tanaí arís, cé nach sroicheann sé riamh tanaíocht an túis, críochnaíonn sé le fuaim rithimeach na maracas.

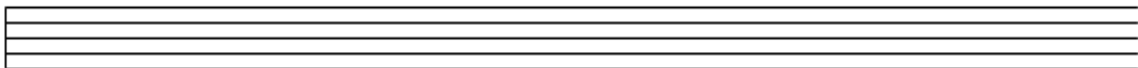
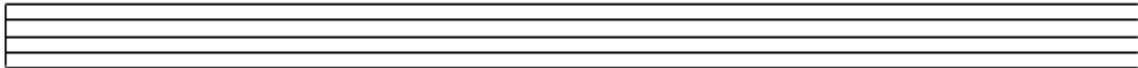
5. Déan cur síos ar na mothúcháin éagsúla atá léirithe sa saothar seo.

Tá meascán mothúchán le fáil sa saothar seo chomh maith leis an chodarsnacht san uigeacht. Bíonn codanna áirithe ciúin, séiseach, brónach agus suaimhneach. Tá mothú an-suaimhneach ag baint leis an introir mar shampla nuair nach bhfuil ann ach nótaí an-arda agus sosanna fada, ach ag an am céanna de bharr easpa codarsnachta, tá bagairt an-lag le brath taobh thiar den suaimhneas fosta. I gcuid 2, Totentanz tá géire ann agus fearg san fhuaim. Tá práinn ag baint leis fosta de réir mar a thagann na huirlisí le chéile, cé go maolaítear ar an phráinn seo nuair a thagann sos isteach. Tá fuaim saghas áthasach ag baint le cuid 4 agus an Dies Irae mar go bhfuil rialtacht ag baint leis an rithim den chéad uair sa saothar. Tá fuaim shona ag baint le cuid 6 fosta nuair a thagann an *danse macabre* ar ais i ngléas C mór. ‘Sé an gléas cinnte a chuidíonn leis an mhothú seo a chruthú.

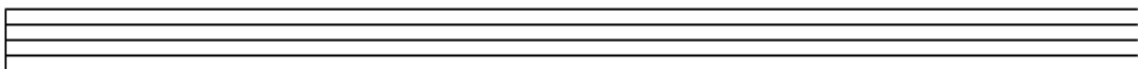
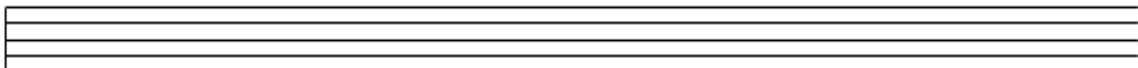
Ceisteanna Ginearálta

1. Déan cur síos ar an dóigh ina dtagann forbairt ar an phríomhshéis i rith an tsaothair. Déan tagairt i do fhreagra do na nithe seo a leanas: luas, tonúlacht, rithim, uirlisí.
2. Ar na línte ceoil thíos scríobh amach na rudaí seo a leanas:

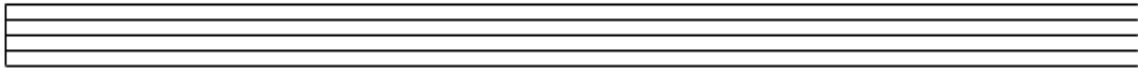
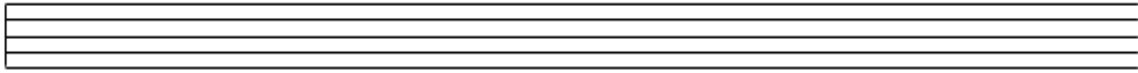
Rithim an *Danse Macabre*

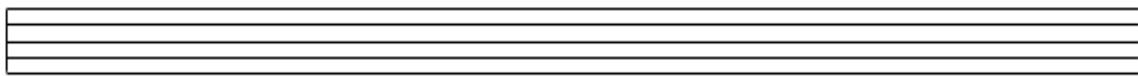
An Phríomhshéis (le croisíní)

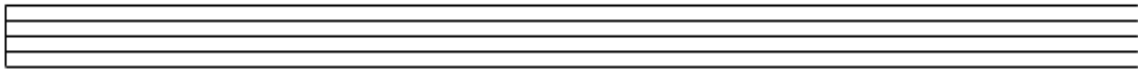
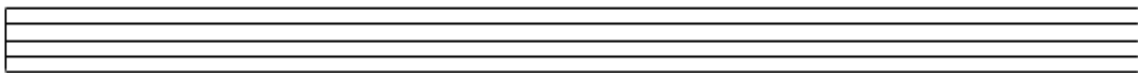
Dies Irae

Croí 3-nóta

An Phríomhshéis i bhfoirm dealaithe. Bain úsáid as minimí.

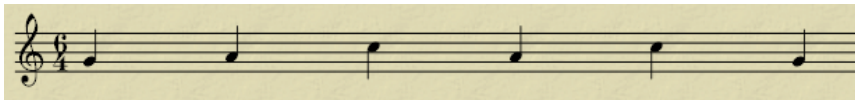

Ceisteanna faoi na huirlisí

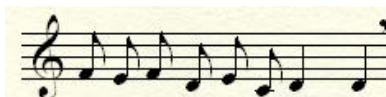
1. Déan cur síos ar an marimba. Tarraing léaráid de.
2. Scríobh alt faoi na crotales. Tarraing léaráid.
3. Scríobh alt faoin ghang. Cuir isteach léaráid den uirlis.
4. Tarraing léaráid den dord drumma agus déan cur síos ar conas a sheinntear é.
5. Tarraing léaráid de na maracas agus déan cur síos ar conas a sheinntear iad.
6. Déan cur síos ar an guiro, tarraing léaráid len é a léiriú.
7. Déan cur síos ar an ciombal agus ar na bealaí éagsúla inar féidir é a sheinm. Cuir isteach léaráid.
8. Déan cur síos ar an bhata báistí agus abair conas a sheinntear é. Tarraing léaráid.
9. Déan comparáid idir an veidhlín agus an dordveidhil. Bain úsáid as léaráidí.
10. Déan comparáid idir an fheadóg mhór agus an fhliúiteog. Bain úsáid as léaráidí.
11. Déan cur síos ar na bealaí éagsúla ina seinntear na téaduirilís sa saothar seo.
12. Luaigh roinnt de na bealaí samhlaíocha ina seinntear na gaothuirilís sa saothar seo.

Ceisteanna Ardleibhéal

1. Déan cur síos ar an chumadóir – Raymond Deane. Faigh eolas faoi agus faoi na saothair eile atá cumtha aige ar a shuíomh idirlín.
2. Déan cur síos ar na tréithe nuálaíocha atá le fáil sa saothar seo thar na saothair eile ar an chúrsa. Déan tagairt do rithimí, séiseanna, tonúlachtaí, uigeachtaí, teicníochtaí uirlise agus dinimicí i d'fhreagra.
3. Déan cur síos ar an bhealach ina ndéantar forbairt sa saothar seo.
4. Déan cur síos ar úsáid na gcnaguirlisí sa saothar seo. Déan comparáid idir an úsáid seo agus úsáid na gcnaguirlisí sa Choinséartó do Phianó le Mozart ar do chúrsa.
5. Ní féidir a rá go bhfuil siopcóipiú ina thréith den rithim sa saothar seo. Cad iad na cúiseanna taobh thiar de seo?
6. Smaoineamh ársa é pearsanú a dhéanamh ar an bhás agus é a léiriú mar fhidléir nó mar dhamhsóir ag iarraidh ar dhaoine eile dul ag damhsa leis. Déan taighde ar an smaoineamh seo agus faigh amach cén saothair cheoil eile a úsáideann a leithéid de smaoineamh.
7. Bain úsáid as an téama thíos le frása ceoil a bhunadh air. Is féidir leat an rithim agus luach na nótaí a athrú más maith leat, agus is féidir leat an t-amchomhartha a athrú. Is féidir é a scríobh i ngléas C mar atá anseo, nó i ngléas G trí ghléaschomhartha F# a chur isteach ach gan na nótaí a athrú.

8. Bain úsáid as an cheol seo a leanas le píosa ceoil de do chuid féin a chumadh bunaithe air. Fág airde agus ord na nótaí mar atá ach is féidir leat aon athrú eile a dhéanamh gur mian leat.

9. Cum píosa ceoil bunaithe ar théama an bháis. Is féidir leat aon uirlisí gur main leat a úsáid a chur isteach. Ní gá duit rialacha nó teoracha cumadóireachta na hArdteiste a leanacht ach is gá go mbeadh mothú an bháis le sonrú go láidir air mar shampla brón, fearg, eagla agus araile.
10. Éist leis an phíosa ceoil “La Mer” le Debussy agus déan comparáid idir an píosa sin agus Seachanges le Deane. Smaoinigh go háirithe ar an léiriú atá déanta ag an bheirt chumadóirí ar an fharraige.
11. Éist leis an phíosa “Lacrymosa” as an Requiem le Mozart agus cuir léiriú an bháis ann i gcomparáid le léiriú an bháis sa saothar Seachanges le Deane.